

واکاوی نقش وکیل مدافع

در تحقیقات پلیسی

(مطالعه تطبیقی)

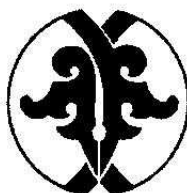
مؤلفان:

دکتر رضا شکری

پژوهشگر حقوق کیفری و جرم‌شناسی و مدرس دانشگاه

امید امامی

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی

انتشارات امجد

سرشناسه	: شکری، رضا،
عنوان و نام پدیدآور	: واکاوی نقش وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی (مطالعه تطبیقی) / مولفان رضا شکری، امید امامی.
مشخصات نشر	: تهران: امجد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۲ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۷۲۶۹-۵۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۳۹ - ۱۴۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: وکلای دادگستری
موضوع	: Lawyers
موضوع	: بازجویی پلیس
موضوع	: Police questioning
شناسه افزوده	: امامی، امید،
رده بندی کنگره	: K۱۱۷
رده بندی دیویی	: ۳۴۰/.۰۲۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۴۸۴۵۰۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیبا

دفتر مرکزی امجد:

تهران، خیابان منیری جاوید، پلاک ۵۷، طبقه اول شمالی

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۱۱۹۳۲ - ۶۶۴۱۳۰۵۹

فروشگاه: خیابان منیری جاوید، تقاطع شهدای زاهدی، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴

واکاوی نقش وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی (مطالعه تطبیقی)

مؤلف:	دکتر رضا شکری / امید امامی
ناشر:	انتشارات امجد
چاپ نخست:	مهر، ۱۴۰۰
تعداد:	۵۰۰ نسخه
شابک:	ISBN: 978 - 622 - 7269 - 51 - 2 ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۷۲۶۹ - ۵۱ - ۲

حق چاپ محفوظ و منحصر «امجد» است.

فهرست مطالب

درآمد.....	۹
فصل اول: مبانی نظری پژوهش.....	۱۳
گفتار اول: چهارچوب مفهومی.....	۱۳
بند اول: تحقیقات مقدماتی.....	۱۳
بند دوم: تحقیقات پلیسی.....	۱۵
بند سوم: متهم و حق دفاع.....	۱۷
بند چهارم: مفهوم حقوق دفاعی.....	۱۹
بند پنجم: وکیل مدافع.....	۲۲
بند ششم: پلیس.....	۲۳
بند هفتم: ضابطین دادگستری.....	۲۴
بند هشتم: مفهوم احضار، جلب و توقیف.....	۲۸
گفتار دوم: ویژگی‌های تحقیقات مقدماتی و پلیسی.....	۳۰
بند اول: کتبی بودن.....	۳۱
بند دوم: غیرعلنی بودن.....	۳۲
بند سوم: محرمانه بودن.....	۳۳
بند چهارم: غیرترافعی بودن.....	۳۵
بند پنجم: سریع بودن.....	۳۶
گفتار سوم: مقامات صالح در تحقیقات پلیسی.....	۳۷
گفتار چهارم: مبنای حضور وکیل در فرآیند دادرسی.....	۴۳
بند اول: جلوگیری از انحراف دادرسی.....	۴۳
بند دوم: دسترسی به دادرسی عادلانه.....	۴۴
بند سوم: هدایت علمی و عملی قاضی.....	۴۸
فصل دوم: تحقیقات پلیسی؛ مبانی، جلوه، راهکارها و منافع.....	۴۹
گفتار اول: جلوه‌های حقوق متهم در تحقیقات پلیسی.....	۴۹

۶ □ واکاوی نقش وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی

بند اول: اصل برائت و منع احضار، جلب، توقیف یا بازداشت خودسرانه	
متهم.....	۴۹
بند دوم: لزوم رعایت کرامت انسانی، منع شکنجه و رفتارهای اهانت آمیز	
در تحقیقات پلیسی.....	۵۱
بند سوم: حق احضار متهم.....	۶۲
بند چهارم: لزوم دلیل کافی در احضار.....	۶۳
بند پنجم: حق تفهیم اتهام.....	۶۴
بند ششم: حق تماس با خانواده و بستگان.....	۶۵
بند هفتم: تفهیم حق داشتن وکیل.....	۶۶
بند هشتم: حق داشتن وکیل در مرحله تحقیقات پلیسی.....	۶۸
بند نهم: حق سکوت متهم و ضرورت تفهیم این حق.....	۷۱
بند دهم: لزوم صیانت از حریم خصوصی متهم و منع درج تصویر.....	۷۳
گفتار دوم: مبنای مداخله وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی.....	۷۳
بند اول: اهمیت مداخله وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی.....	۷۳
بند دوم: منافع مداخله وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی.....	۷۶
گفتار سوم: کیفیت مداخله وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی.....	۷۷
گفتار چهارم: ضمانت اجرای نقض حق مداخله وکیل در تحقیقات پلیسی.....	۸۸

فصل سوم: نقش وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی از منظر حقوق

تطبیقی.....	۹۳
گفتار اول: مداخله وکیل مدافع در تحقیقات پلیسی از نظر اسناد بین المللی.....	۹۴
بند اول: اسناد بین المللی جهانی.....	۹۵
الف: اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸.....	۹۵
ب: میثاق حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶.....	۹۵
پ: قطع نامه حمایت از افراد تحت هرگونه بازداشت یا زندان	
مصوب ۱۹۸۸.....	۹۶
ت: سند بین المللی نقش وکلای دادگستری مصوب ۱۹۹۰.....	۹۸
ث: تصویب نامه حداقل استانداردهای بازجویی و تحقیقات مقدماتی	
مصوب ۲۰۰۰.....	۹۹

درآمد

حقوق اشخاص در دادرسی کیفری جزء طبیعی و ذاتی نوع بشر است و چیزی نیست که دولت مردان به مردم واگذار کرده باشند و بتوانند از آنان سلب نمایند. از جمله این حقوق، حق اشخاص در رسیدگی به اتهامات مطروحه علیه ایشان مبتنی بر

اصول دادرسی منصفانه است که مبتنی بر حفظ توازن میان مصالح دولت و متهمین باشد؛ در نتیجه مبتنی بر قاعده «تساوی سلاح‌ها»، در شرایطی می‌توان حکم به منصفانه بودن دادرسی داد که به همان اندازه که شاکی و دادستان در یک دادرسی کیفری از ابزارهای قانونی متفیع است متهم نیز در شرایطی کاملاً آزاد و درحالی که از تمامی تضمین‌های لازم برای دفاع برخوردار بوده است، مورد محاکمه واقع شود. از سویی از آنجاکه در فرایند دادرسی کیفری در زمان تحقیقات پلیسی پایه و اساس و شاکله پرونده کیفری شکل می‌گیرد و کلیه اقدامات لازم برای کشف جرم و حفظ آثار و ادله وقوع آن و تعقیب متهم از بدو پیگرد قانونی تا تسلیم به مرجع قضایی توسط ضابطین دادگستری و به عبارتی پلیس صورت می‌گیرد به قطع و یقین رعایت حقوق دفاعی متهم در این مرحله نقش بسیار مهم و به سزایی در برائت یا مجرمیت وی ایفا نماید. زیرا اقدامات و اظهارات متهم که متأثر از جهل یا ارعاب و تهدید به شکنجه و یا با تصور به آن بیان می‌گردد در سرنوشت پرونده انکارناپذیر است. ازاین‌رو از اساسی‌ترین و کلیدی‌ترین حقوق متهم در فرایند دادرسی حق برخورداری از دادرسی عادلانه و جلوه‌های آن از جمله حق برخورداری از وکیل مدافع در مراحل مختلف دادرسی کیفری خصوصاً در زمان تحقیقات پلیسی است. زیرا

اقتضای دادرسی عادلانه آن است که به متهم امکان دفاع از خود با مساعدت وکیل مدافع داده شود. اهمیت حضور وکیل مدافع در مرحله تحقیقات مقدماتی و پلیسی، تا جایی است که اگر اهتمام مقنن بر ممانعت از حضور وکیل در تحقیقات پلیسی و مقدماتی است همان بهتر که اساساً حق برخورداری از وکیل را در جرائم منظور سلب نماید. زیرا در راستای قاعده رجوع جاهل به دانا در برابر دستگاه قضایی که در فرایند دادرسی کیفری مجهز به قضات (تحقیق، تعقیب و دادرس) عالم و آگاه و مجرب است، اقتضا دارد که به متهم نیز که اصولاً از حقوق دفاعی خویش ناآگاه است امکان بهره‌مندی از معاضدت وکیل مدافع داده شود. سیاست‌گذاران کشور ما، به‌رغم آن که اصل سی و پنجم قانون اساسی بر حق اشخاص از بهره‌مندی از معاضدت وکیل دادگستری تأکید داشته برابر قوانین عادی دامنه این حق را محدود و مضیق نموده‌اند و مبتنی بر سیاست‌های امنیت مدار به قضات اختیار داده که با تمسک به معیارهای غیر شفاف و قابل تاویل و تفسیر چون: «محرمانه بودن تحقیقات، فساد آور بودن حضور فردی غیر از متهم و مبتنی بودن جرم از حضور وکیل مدافع جلوگیری نماید و یا آن که اساساً حق انتخاب و آزادی متهم در انتخاب وکیل را محدود به اشخاص و وکلای خاصی نموده و در نتیجه متهم تنها در برابر دستگاه قضایی قرار گرفته و اصل تساوی سلاح‌ها عملاً مخدوش گردد. اوج رویکرد امنیت مدار قانون‌گذار با حذف ضمانت اجرایی بطلان تحقیقات انجام‌شده به دلیل عدم رعایت حق حضور و مداخله وکیل متهم در مرحله تحقیقات مقدماتی و پلیسی قابل ملاحظه است درحالی که اگر اهتمام سیاست‌گذاران بر برقراری عدالت کیفری قرار گرفته باشد نگاهی متفاوت به مداخله وکیل در پرونده کیفری اتخاذ می‌نمود و همانند رویکرد اسناد بین‌المللی و کشورهای چون فرانسه و انگلستان رویکرد مبتنی بر همکاری و همراهی وکیل مدافع با دستگاه قضایی جهت ایجاد عدالت و دادرسی را اتخاذ می‌نمود و این دو نهاد را به‌عنوان دو بال فرشته‌ایی به نام عدالت قلمداد می‌نمود و اگر بنا به اتخاذ محدودیت‌هایی در مداخله وکلا باشد اقتضای یک سیاست جنایی منسجم و عدالت‌گرا آن است